

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДИЗАЙНУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: «Розробка поштових мініатюр на честь вшанування видатних діячів
міста Харкова»

Виконав: магістратури, групи 8.0222
спеціальності 022 «Дизайн»
освітньо-професійної програми «Графічний дизайн»
Тимофієва Олександра Геннадіївна

Керівник: доцент кафедри дизайну,
к.пед.н. _____ Ганна БРЯНЦЕВА

Рецензент: викл. кафедри дизайну,
к.мист. _____ Христина СОДОМОРА

Запоріжжя
2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки і психології
Кафедра дизайну
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Спеціальність 022 «Дизайн»
Освітньо-професійна програма «Графічний дизайн»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри дизайну
_____ Ганна ЧЕМЕРИС
«___» _____ 20__ року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ / СТУДЕНТУ**

Тимофієвій Олександрі Геннадіївні

1. Тема роботи: «Розробка серії поштових мініатюр як засіб вшанування видатних діячів міста Харкова» науковий керівник роботи *к.пед.н., доц. Брянцева Г.В.* затверджені наказом ЗНУ від 1505-с від 26.09.2023
2. Строк подання студентом роботи: 30.11.2023
3. Вихідні дані до роботи: лист завдання на кваліфікаційну роботу. дослідження культурної та історичної спадщини, аналіз аналогів та мистецьких стилів, наукові джерела.
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити): Історія розвитку поштових мініатюр та роль у культурі, символіка та значення поштових мініатюр, техніка та стилі поштового мистецтва, історичний контекст міста-героя Харкова та його видатні діячі, основні архітектурні та культурні пам'ятки опис процесу створення поштових мініатюр
5. Перелік графічного матеріалу: презентація, демонстраційна графіка.
6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали консультанта	Дата, підпис	
		Надано	Отримано

7. Дата видачі завдання: 5.02.23

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1.	Загальні збори. Початок роботи/ Організаційна інформація	10.03.2023	
2.	Вибір та затвердження теми.	1.04.2023	
3.	Складання та затвердження плану роботи на кваліфікаційну роботу	20.04.2023	
4.	Опрацювання літературних джерел	20.04.2023	
5.	Збір та обробка інформації для пояснювальної записки	5.06.2023	
6.	Дослідження аналогів та прототипів поштових мініатюр	10.07.2023	
7.	Розробка поштових мініатюр	07.08.2023- 30.09.2023	
8.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень	15.09.2023	
9.	Розробка матеріалу для презентації	1.10.2023	
10.	Передзахист	20.10.2023	
11.	Проходження нормоконтролю	05.11.2023	
12.	Захист кваліфікаційної роботи	14.11.2023	

Студент

(підпис)

Олександра ТИМОФІЄВА

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник роботи

(підпис)

Ганна БРЯНЦЕВА

(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

(підпис)

Ганна ЧЕМЕРИС

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Тимофієва О. Г. Розробка серії поштових мініатюр як засіб вшанування видатних діячів міста Харкова: кваліфікаційна робота магістра спеціальності 022 «Дизайн» освітньо-професійної програми «Графічний дизайн» / наук. керівник к. пед. н., доц. Г. В. Брянцева. Запоріжжя: ЗНУ, 2023. 6868 с.

UA : Робота викладена на 68 сторінках друкованого тексту. Перелік посилань включає 50 джерел. Об'єкт дослідження: процес розробки дизайну поштових мініатюр у контексті вшанування на культурологічних засадах видатних діячів міста Харкова. Предмет дослідження: є графічні форми поштових мініатюр, стилістика персоніфікованої філателії як потужного засобу національної ідентифікації українців. Мета дослідження: полягає в тому, щоб виявити та узагальнити науково-теоретичні засади дизайну філателії на прикладі дизайну візуалу поштових мініатюр з видатними діячами Харкова.

Ключові слова: поштові мініатюри, видатні діячі, історія, місто Харків, філателія, символ державності.

Tymofiieva O. G. Development of a series of postal miniatures as a means of honoring outstanding figures of the city of Kharkiv: qualification work of the master's degree in the specialty 022 "Design" educational and professional program "Graphic Design" / Sci. adv. PhD, Asoc. Prof. H.V. Briantseva. Zaporizhzhia: ZNU, 2023. 68 p.

EN : The work is presented on 68 pages of printed text. The list of links includes 35 sources. Object of research: the choice of development style, technical aspects of working on miniatures and their impact on the cultural context of the city. Subject of research there are graphic forms of postal miniatures, stylistics of personified philately as a powerful means of national identification of Ukrainians. The purpose of the research is to identify and generalize the scientific and theoretical foundations of philately design using the example of visual design of postal miniatures with prominent figures of Kharkiv.

Keywords: postal miniatures, prominent figures, history, city of Kharkiv, philately, a symbol of statehood

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-КУЛЬТУРНИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМАТИКИ ПРОЄКТУВАННЯ ВІЗУАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ ПОШТОВИХ МІНІАТЮР.....	10
1.1. Науково-теоретичні аспекти розвитку поштового мистецтва в світі.....	10
1.2. Основні тенденції та чинники становлення символіки у поштових мініатюрах.....	13
1.3. Методологія дослідження технік та стилів поштового мистецтва.....	16
1.4. Тенденції зростання затребуваності поштових мініатюр у сучасній культурній практиці.....	25
РОЗДІЛ II. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДИЗАЙНУ ФІЛАТЕЛІЇ ДЛЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	30
2.1 Сучасні тенденції в дизайні за відтворення культурної ідентичності засобами філателії.....	30
2.2 Культурна ідентичність Харківської області як провідна тематична палітра в харківській філателії.....	35
2.3. Особливості дизайну та аналіз аналогів поштових мініатюр з присвятами видатним діячам Харківщини.....	41
2.4. Роль дизайну візуалу поштових мініатюр у формуванні патріотизму та ідентичності українців.....	44
РОЗДІЛ III. РОЗРОБКА ДИЗАЙНУ ПОШТОВИХ МІНІАТЮР З ВИДАТНИМИ ДІЯЧАМИ ХАРКОВА.....	45

3.1	Проектні заходи з формування концепції поштових мініатюр з видатними діячами Харкова.....	45
3.2.	Організація дизайн-пошуків стилістичного рішення для серії поштових мініатюр.....	47
3.3.	Етапи розробки дизайн-проєкту зі створення персоналізованої філателії для міста Харкова.....	48
	ВИСНОВКИ.....	51
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52
	ДОДАТОК А.....	58
	ДОДАТОК Б.....	64
	ДОДАТОК В.....	67

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі культурна спадщина та ідентичність міста стають все більш важливими аспектами. Розробка серії поштових мініатюр для вшанування видатних діячів міста є важливим завданням для збереження і пропагування культурного надбання та формування гордості громадянськості, і місто–герой Харків, зі своєю багатою історією та видатними особистостями, не виняток.

Місто як динамічна структура перебуває у складній взаємодії з навколишнім світом, продукує необхідність саморепрезентації, яка, серед іншого, здійснюється за допомогою промоматеріалів. Зображення на конвертах, марках і монетах є репрезентацією суспільних цінностей, ієрархій, орієнтирів.

Варто зауважити, що поштова марка зараз відіграє роль не тільки ознаки поштової оплати, це й імідж, авторитет тої країни, яка її випустила. Функціональне призначення поштової марки, як обов'язкового сегменту поштового пересилання, дозволяє опинитись цій мініатюрі у будь-якому куточку світу, навічно зафіксувати той чи інший образ, подію або сюжет. Саме у цьому контексті, цей вид прикладної графічної продукції завжди залишається актуальним.

Ступінь дослідженості питання. Питання поштових мініатюр та історії міста Харків розглядається в працях М. Ільницька, Я. Цимбал, Н. Чир, І. Тихоненко, О. Гендерний, В. Іволгін, Л. Хмельковський, В. Бехтір, Г. Нарбут, А. Середа, А. Іванець, С. Губський, Й. Левітас, В. Басюк, Й. Любінін, Л. Маркітан Я. Мулик, В. Радомська, О. Головата, В. Чередниченко, О. Яремчук, Н. Шпитковська, О. Роготченко.

Варто зазначити, що деякі важливі аспекти сучасного дизайну в марках залишаються недостатньо вивченими та потребують уваги в наступних дослідженнях.

Об'єктом дослідження є процес розробки дизайну поштових мініатюр у контексті вшанування на культурологічних засадах видатних діячів міста Харкова.

Предметом дослідження є графічні форми поштових мініатюр, стилістика персоніфікованої філателії як потужного засобу національної ідентифікації українців.

Мета дослідження полягає в тому, щоб виявити та узагальнити науково-теоретичні засади дизайну філателії на прикладі дизайну візуалу поштових мініатюр з видатними діячами Харкова, таким чином віддаючи належне особистостям, які зробили вагомий внесок у культурну, соціальну та історичну спадщину міста.

Реалізація зазначеної мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

1. Охарактеризувати науково-теоретичні аспекти розвитку поштового мистецтва в світі.
2. Виявити основні тенденції та чинники становлення символіки у поштових мініатюрах.
3. Визначити методологічні підходи дослідження технік та стилів поштового мистецтва.
4. Окреслити тенденції зростання затребуваності поштових мініатюр у сучасній культурній практиці.
5. Дослідити особливості дизайну поштових мініатюр з присвятами видатним діячам Харківщини
6. Відібрати проектні заходи з формування концепції поштових мініатюр з видатними діячами Харкова.
7. Розробити дизайн-проекту зі створення персоналізованої філателії для міста Харків

Впродовж наукового дослідження були використані такі методи: теоретичні: вивчення та аналіз загальної та спеціальної літератури; вивчення та аналіз існуючих аналогів та прототипів; аналіз та синтез наукової літератури з розробки поштових мініатюр та видатних особистостей Харкова. Були використані дизайн-методи: предпроектний аналіз, метод синтезу, комбінаторика, художньо-образне моделювання, графічне проектування, творчий метод.

Результати даної магістерської роботи нададуть інсайти щодо розробки поштових мініатюр як засобу вшанування видатних діячів міста Харкова. Дослідження покликане розкрити методи та прийоми, використовувані при створенні мініатюр, а також визначити їхній вплив на культурний ідентитет міста та сприяти подальшому розвитку подібних проектів.

Структура пояснювальної записки. Пояснювальна записка складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних літературних джерел і додатків. Обсяг кваліфікаційної роботи становить 68 сторінок, 12 сторінок ілюстрацій, 50 літературні джерела. Обсяг основної частини кваліфікаційної роботи становить 56 сторінок.

РОЗДІЛ І

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПОШТОВИХ МІНІАТЮР ТА РОЛЬ У КУЛЬТУРІ

1.1 Науково-теоретичні аспекти розвитку поштового мистецтва в світі

1.1.1 Зародження поштового мистецтва

Поштове мистецтво є старовинним і важливим аспектом культурної спадщини, який перетнув довгу дорогу розвитку в історії світового мистецтва, розвивався протягом сотень років і відображав творчий потенціал різних цивілізацій.

Зародження поштового мистецтва припадає на давні часи, коли люди використовували поштові послуги для обміну листами та звітами. З часом ці послуги стали включати різноманітні форми мистецтва, такі як різьблення на дереві, гравюра та живопис, а поштові конверти, листівки та марки стали важливими носіями мистецьких виразів.

Письмо ставало важливим елементом поштового мистецтва в різних культурах. Різні цивілізації розвивали свої власні стилі каліграфії та письма, що впливало на естетичний аспект листування, каліграфія стала формою мистецтва сама по собі та вплинула на дизайн листівок та поштових конвертів (Додаток А, рис. А.1).

Поштові конверти, листівки та поштові марки в стародавньому світі часто прикрашалися мистецькими зображеннями, які відображали культурні та історичні аспекти кожної епохи. Ці декоративні елементи створювали можливість виразу для художників та віддзеркалювали значення листів та поштових матеріалів [1, с.216].

У деяких стародавніх цивілізаціях, таких як давній Єгипет та Китай, поштове мистецтво було пов'язане з релігійними обрядами та іконографією.

Поштові послуги могли містити символічні зображення, які відображали віру та релігійні переконання (Додаток А, рис. А.2).

Стародавнє поштове мистецтво залишило значний вплив на сучасне мистецтво та дизайн. Багато з традиційних мистецьких стилів, що розвивалися у поштовому мистецтві, використовуються сьогодні для створення сучасних листівок, марок та дизайну конвертів.

У середньовіччі поштові послуги використовувались для розповсюдження релігійних ікон та ілюстрацій, що відіграли велику роль у поширенні християнства та розповсюдженні культурних цінностей. З часом поштове мистецтво розвивалося разом із технологічними досягненнями та змінами в суспільстві. У XIX та XX століттях з'явилися перші марки та листівки, що стали популярними серед колекціонерів та любителів мистецтва, вони включали різноманітні зображення, від пейзажів та портретів до абстрактних композицій. Перша поштова марка, відома як «Чорний пенні» була видана Великою Британією у 1840 році (див. рис. 1.1). Ця марка отримала свою назву через чорний колір та вартість одного пенні. Її випуск був революційною подією в історії філателії, оскільки вперше введено єдиний тариф для внутрішнього поштового обслуговування, і це дало початок системі передплати для користувачів поштових послуг. Чорний пенні також відомий своїм зображенням портрету королеви Вікторії і став однією з найбільш відомих та збираємих марок у світі.

Рисунок 1.1 – Перша поштова марка «Чорний пенні»

На розвиток поштового мистецтва також сильно вплинули національні та культурні особливості різних країн — кожна культура мала свої унікальні вираження та традиції у створенні поштових мистецьких творів. Важливими чинниками розвитку поштового мистецтва стали розвиток друкарства, технологічний прогрес та глобалізація, що дозволили поширювати його на всі кути світу [2].

1.1.2 Модернізація та розширення поштового мистецтва

Вже в епоху технологічного прориву, в епоху інтернету, електронна пошта та соціальні мережі стали важливими засобами спілкування, а модернізація та розширення поштового мистецтва в сучасному світі роблять його більш доступним, креативним та глобальним. Сучасне поштове мистецтво може бути доступним для глядачів із різних країн та культур, а це в свою чергу відкриває можливості для взаємодії та обміну мистецькими ідеями.

Завдяки розвитку інформаційних технологій, мистецтво може бути створене та поширене в електронному форматі, що розширює можливості поштового мистецтва в сучасному світі.

Сучасні тренди у світі поштового мистецтва відображають не лише технологічні досягнення, але і зміни в культурних практиках та споживацьких звичках. Ми розглянемо декілька ключових трендів та перспектив розвитку поштового мистецтва в сучасному світі [3].

Арт-марки — це марки, які створюються художниками та дизайнерами як мистецькі твори, а не тільки як засіб для ідентифікації та оплати послуг (Додаток А, рис. А.3). Такі марки можуть включати унікальні художні зображення, абстракції та сучасний дизайн. Вони стають популярними серед колекціонерів і мистецьких ентузіастів.

Сучасні технології дозволяють створювати анімаційні поштові мініатюри, які оживають при скануванні або використанні мобільних додатків. Це відкриває нові можливості для виразу та взаємодії з аудиторією. Анімація може додати глиbokість та динаміку до поштового мистецтва.

Сучасні поштові послуги можуть включати інтерактивні елементи, такі як QR-коди, які ведуть до веб-сторінок, відеозаписів чи іншого цифрового контенту (Додаток А, рис. А.4). Це дозволяє споживачам отримати більше інформації та взаємодіяти з мистецькими творами.

Сучасні митці часто випробовують нові матеріали та форми для створення поштових мініатюр. Це може включати в себе використання нетрадиційних паперів, техніків рукоділля та інших матеріалів, що додають унікальність та оригінальність творам. Також митці можуть використовувати цифрові платформи, такі як соціальні мережі та онлайн-магазини, для поширення своїх творів та зв'язку з аудиторією, ще дозволяє їм досягти більшої глобальної аудиторії та отримувати зворотний зв'язок (Додаток А, рис. А.5) [3].

З урахуванням цих трендів та перспектив, поштове мистецтво в сучасному світі має великий потенціал для розвитку та впливу на культурний контекст. Важливо розглядати це мистецтво як важливий засіб виразу та взаємодії з аудиторією, а також як засіб вшанування видатних осіб та подій.

1.2 Основні тенденції та чинники становлення символіки у поштових мініатюрах

1.2.1 Історичні коріння та еволюція релігійних символів у поштовому мистецтві

Дослідження історичних корінь та еволюції символів у поштовому мистецтві розкриває складний процес, в якому символи зазнають змін у залежності від історичних обставин, культурних та соціальних трансформацій. Символи, які

мають глибокий історичний корінь, постійно адаптуються до нових контекстів, відображаючи зміни в суспільстві та віровченні.

Вплив релігійної символіки в поштових мініатюрах на емоційний стан глядачів є важливим аспектом дослідження в галузі мистецтва та релігії. Релігійні символи, втілені в мистецтві, мають потужний потенціал викликати різні духовні реакції та сприяти релігійному відчуттю [4].

Символи у поштовому мистецтві, пов'язані з релігією, не лише віддзеркалюють віру та духовні цінності, але й відтворюють динаміку історичних подій. Вони можуть зазнавати змін у значенні та інтерпретаціях в залежності від епохи. Прикладом може бути еволюція інтерпретації хреста, який у середньовіччі символізував страждання та спасіння, а в інших історичних контекстах може набувати інших значень.

У поштових мініатюрах релігійні символи можуть стати джерелом емоційної відповіді глядачів, від внутрішнього спокою та відчуття святості до глибокого поклоніння та розмислу. Символи, такі як хрест, ангели, свята іконографія, можуть викликати відчуття впевненості в духовних цінностях та співпереживання релігійних історій (Додаток А, рис. А.6).

Усвідомлення того, як релігійні символи в поштовому мистецтві змінюються з часом та під впливом культурних та соціальних факторів, важливо для розуміння ролі, яку вони відіграють у мистецтві та віровченні. Така еволюція символів свідчить про живий характер мистецтва та його здатність адаптуватися до змін у суспільстві і культурі [4].

Вивчення впливу релігійних символів в поштовому мистецтві показує, що мистецтво може впливати на душу глядача, надихаючи його на духовний розвиток та рефлексію. Воно відкриває можливість відчути зв'язок з вірою та духовністю через візуальний мовний засіб, що здатний збагачувати душу та сприяти релігійному відчуттю.

1.2.2 Символіка національної культури

Символіка національної культури в мистецтві відіграє роль ключового моменту в збереженні, вираженні та передачі культурної спадщини та національної ідентичності. Вона складається з різноманітних символів, образів та знаків, які несуть в собі глибокий сенс і зв'язок з історією, традиціями та цінностями конкретної нації (див. рис. 1.2).

Одним з аспектів вивчення символіки національної культури є розгляд того, як мистецькі вирази відображають національні традиції. Це може охоплювати національні костюми, танці, музичні жанри, які віддзеркалюють столітні традиції та культурні обряди. В мистецтві ці образи можуть бути відображені через живопис, скульптуру, музику та інші форми виразу. Наприклад, полотна художника, який відтворює національний одяг та танці, можуть стати способом збереження та популяризації національних традицій.

Рисунок 1.2 – Спеціальний поштовий випуск до 32-ї річниці незалежності України
«Україна-мати»

Крім того, символіка національної культури також відображає культурну спадщину. Вона може включати в себе образи і знаки, які є архаїчними і відносяться до історичних епох, традицій та легенд. Наприклад, національні герби,

старовинні рушніці, символи національних героїв — усі ці елементи можуть стати складовою частиною символіки, яка відтворює давню історію та культурну спадщину [5, с. 116-119].

Вивчення символіки національної культури у мистецтві допомагає зберегти та популяризувати національну ідентичність, створюючи зв'язок між сучасністю і минулим. Ця символіка важлива для розуміння та визнання культурних цінностей та традицій нації і сприяє її збереженню в сучасному світі.

1.2.3 Комунікація та вираз

Поштові мініатюри, завдяки своєму обмеженому розміру та специфіці форми, вимагають творчого та конкретного підходу для виразу різних ідей та почуттів. У світі мистецтва поштові мініатюри стали важливим засобом виразу як індивідуальних, так і загальних почуттів. Це може бути виразом кохання, туристичної локації, поздоровлення з різними святами чи важливими подіями. Крім того, поштові мініатюри часто використовуються для виразу соціальних та політичних поглядів, гумору, сарказму чи солідарності.

Окрім виразу почуттів, поштові мініатюри можуть бути способом комунікації між людьми. Вони можуть використовуватися для передачі повідомлень, надсилання вітань чи спілкування на відстані. Поштові мініатюри дозволяють людям виражати свої думки та почуття через образи та символи, які можуть бути інтерпретовані різними способами.

Також, кожна листівка, марка чи поштова мініатюра може стати не лише носієм інформації, але й інструментом відтворення та вшанування видатних осіб, подій та культурних цінностей. У цьому есе ми дослідимо, як поштові мініатюри використовуються для вшанування та збереження пам'яті.

Один з найпоширеніших способів вшанування видатних осіб — це видання спеціальних поштових марок з їх зображеннями, десятки країн випускають марки

з відображенням видатних політиків, письменників, митців чи вчених, і такі марки не тільки надають важливій особі поштовий статус, але і дозволяють її зображенню залишитися в пам'яті суспільства [6].

Пам'ять про важливі історичні події також зберігається через поштові мініатюри, адже річниця важливої події чи свята може бути відзначена виданням поштових листівок або марок з відповідною символікою, це дозволяє наступним поколінням пам'ятати і святкувати важливі моменти в історії своєї країни.

Культурні цінності також можуть бути відзначені та вшановані через поштові мініатюри: художники можуть створювати листівки зі зображеннями відомих полотен чи архітектурних шедеврів, такі листівки розповсюджують культурну спадщину та дозволяють насолоджуватися мистецтвом навіть на відстані [5, 6].

Вивчення того, як поштові мініатюри використовуються для комунікації та виразу різних ідей та почуттів, розкриває багатогранність та універсальність мистецтва. Вони стають не лише засобом спілкування, а й важливим артефактом в історії мистецтва та комунікації.

А всі ці приклади демонструють, як поштові мініатюри можуть бути не лише засобом спілкування, але і засобом вшанування та збереження пам'яті. Вони дозволяють нам не лише висилати листи, але і відтворювати велике в малому, зберігаючи цінність історії та культури у найдрібніших деталях.

1.3 Методологія дослідження технік та стилів поштового мистецтва

1.3.1 Графічні техніки

Графічні техніки — це невід'ємна складова поштового мистецтва, яка дозволяє художникам виразити свою творчість та передати різноманітні образи на маленьких поверхнях. Існує багато різних графічних методів та технік, які використовуються у створенні поштових мініатюр, але у даному дослідженні

застосовуються різноманітні способи використання графіки, такі як гравюра, літографія, гуаш, акварель, малюнки на поштових конвертах та олійна живопис на марках. Кожна з цих технік має свої особливості та можливості, що надають поштовому мистецтву різноманітність та красу.

Гравюра — це мистецтво вирізання та різця. Художник використовує спеціальні різці для вирізання зображення на дереві або металі (Додаток А, рис. А.7).

Це процес, вимагає великої технічної майстерності та досвіду. Гравюри вражають деталізацією та реалістичністю. Одним із прикладів гравюри, який став популярним у світі поштового мистецтва, є «Королівська гравюра» України, на якій зображено корону та герб країни. Ця гравюра висловлює гордість та ідентичність України, і стала важливою складовою національного поштового мистецтва.

Літографія — це інша захоплююча графічна техніка, яка полягає у використанні взаємодії між водою та каменем. Художник наносить свій малюнок на спеціальний літографічний камінь, покриває його водою та фарбою, і потім наносить на поштовий матеріал (Додаток А, рис. А.8). Цей процес дозволяє створити копії одного малюнку, ідеально відтворюючи деталі та колорит оригіналу. Одним із яскравих прикладів використання літографії у поштовому мистецтві є серія марок, присвячених видатним композиторам. Кожна марка містить вишуканий портрет композитора, створений за допомогою літографії, що дозволяє передати індивідуальність та геніальність кожного музиканта.

Обидві техніки додають поштовим мініатюрам вишуканість та якість. Вони вражають своєю деталізацією та майстерністю, роблячи поштове мистецтво більш виразним та естетичним. Вони зберігають в собі традиції та техніку мистецтва, що довгий час передавались від покоління до покоління, і продовжують прикрашати світ поштових матеріалів найвишуканішими зразками мистецтва.

Кольорова офорта — це одна з цікавих і вишуканих графічних технік, яка знайшла своє використання в поштовому мистецтві та визначила створення видатних поштових мініатюр (Додаток А, рис. А.9). Ця техніка відзначається особливим процесом застосування фарб, що надає поштовим мініатюрам особливий колорит та глибину.

Основний принцип кольорової офорти полягає в використанні декількох кольорів, які наносяться шарами на поверхню. Це створює ефект глибини та відтінків, що додає об'ємності та реалістичності зображенню. Кольорова офорта вимагає великої майстерності та вдосконалення техніки, оскільки художник повинен контролювати кожний крок процесу, щоб досягти бажаного результату.

Одним із прикладів використання кольорової офорти у поштовому мистецтві є створення вишуканих марок, на яких зображені портрети видатних осіб або архітектурні пам'ятки. Використання кольорової офорти надає зображенням глибокого реалізму, що робить кожен марку надзвичайно привабливою та виразною.

Кольорова офорта — це техніка, що додає поштовим мініатюрам різнобарв'я та глибокий вираз, роблячи їх надзвичайно привабливими для колекціонерів та любителів мистецтва. Її використання в поштовому мистецтві відкриває безмежні можливості для творчості та виразності, додаючи кожній мініатюрі особливий колорит і неповторність.

Гуаш вважається звичайною водорозчинною фарбою, що складається з пігментів та в'язучої речовини, зазвичай гумі-арабіки або крохмалю, але художникам ця техніка дозволяє створювати яскраві та насичені кольори на папері або картоні. Гуаш використовується для створення марок та листівок. Одним із вражаючих прикладів використання гуаш у поштовому мистецтві є серія марок, присвячених природі. Художники використовують гуаш для передачі краси та живописності природних пейзажів, створюючи враження живописного шедевра на мініатюрі.

Акварель — інша водорозчинна фарба, яка відрізняється від гуаші своєю ніжністю та прозорістю. Акварельні фарби розчиняються в воді, і вони наносяться на спеціальний акварельний папір. Ця техніка відома своєю здатністю передавати світлотінь та прозорість, що робить акварельні поштові мініатюри особливо чуттєвими та естетичними. Прикладом використання акварелі у поштовому мистецтві може бути серія листівок із зображеннями квітів (див. рис.1.3). Акварель дозволяє передати ніжність квітів та їх натуралістичний вигляд, створюючи враження свіжості та природної краси.

Рисунок 1.3 – Колекція марок «Квіти» (Чорнобривці, Бузок, Мальви, Соняшник)

Як гуаш, так і акварель надають поштовим мініатюрам особливий колорит та художню цінність. Вони дозволяють художникам виразити свою творчість та відобразити найрізноманітніші образи та ідеї на маленьких поверхнях. Ці техніки зберігають красу та витонченість поштового мистецтва, роблячи кожну марку чи листівку незабутньою та художньою.

Загалом графічні техніки у поштовому мистецтві розширюють можливості художників у виразі своїх ідей та почуттів на обмеженій площі поштових матеріалів. Вони створюють можливість для створення мистецьких шедеврів, які мають велику цінність як для колекціонерів, так і для споживачів [7].

1.3.2 Живопис та мініатюра

Живопис та мініатюра — це два аспекти поштового мистецтва, які поєднують в собі красу виразності та талант художників у невеликих форматах. Буде детально розглянуто різні аспекти цих двох технік, розкриємо їхню важливість та вплив на культурний спадок, а також представимо найцікавіші приклади з поштового мистецтва, де живопис та мініатюра дарують нам можливість побачити велике в малому, а велику мистецьку спадщину в найдрібніших деталях.

Мініатюрна живопис — це вид мистецтва, який заслуговує на особливу увагу та вдячність. Ця техніка вимагає великої майстерності, але водночас надає можливість художникам виразити свою творчість та віртуозність в невеликих межах. Мініатюрна живопис відзначається надзвичайною деталізацією та мініатюрною реалістичністю, що додає йому особливого чару та виразності.

Одним з прикладів використання мініатюрного живопису у поштовому мистецтві є створення марок з зображеннями природних пейзажів. Такі марки можуть передати красу та велич природи на дуже обмеженому просторі. Кожен елемент пейзажу, будь то гори, океан чи ліс, відтворюється з неймовірною точністю та виразністю (Додаток А, рис. А.10). Це дозволяє нам насолоджуватися красою природи кожного разу, коли ми дивимося на таку марку.

Мініатюрна живопис — це мистецтво, яке дозволяє нам дивитися на світ зовсім іншими очима. Величезна увага до деталей, неймовірна точність та віртуозність роблять цю техніку особливою та вражаючою. Кожна мініатюра — це маленький шедевр, який дарує нам красу та виразність у найменших деталях.

Малюнки на поштових конвертах — це мистецтво прикрашання звичайних конвертів шедеврами графіки. Ця техніка дозволяє художникам розгорнути свою фантазію та передати повідомлення або побажання через власний стиль та образність. Це додає поштовим конвертам естетичну цінність та робить їх особливими. Прикладом малюнків на поштових конвертах можуть бути новорічні

листівки, де зображені різноманітні зимові сцени або різдвяні мотиви (Додаток А, рис. А.11). Ці малюнки надають конвертам святковий настрій та вражають своєю красою.

Малюнки на поштових конвертах об'єднують мистецтво з поштою, роблячи кожну листівку чи марку надзвичайною та цінною. Вони виражають талант художника та його бажання зробити поштове мистецтво більш красивим та глибоким.

Олійна живопис — одна з найбільш престижних та вишуканих технік живопису. Використовуючи олійні фарби, художники можуть створити картини з вражаючими деталями та насиченими кольорами. Такий живопис надає зображенням глибину та текстуру, що робить їх надзвичайно привабливими для ока.

Марки, де використовується олійна живопис, стають справжніми шедеврами мистецтва. Один із вражаючих прикладів — марки, присвячені видатним художникам, де зображені їхні відомі полотна в олійній техніці. Ці марки надають шанувальникам мистецтва можливість насолодитися величезною роботою художника на дуже маленькій поверхні, олійні марки надають можливість репродукції шедеврів мистецтва в невеликих розмірах, не втрачаючи при цьому відчуття величі та виразності (Додаток А, рис. А.12).

Олійна живопис на марках – це вишукане мистецтво, яке дозволяє зберігати та поширювати великі митців та їхні твори у світі. Відтворені на марках роботи роблять мистецтво доступним для широкої аудиторії і надають можливість насолодитися красою живопису в найменших деталях [7].

1.3.1 Сучасні техніки

Сучасні листівки і марки стали не просто засобом комунікації, але й важливим аспектом для вираження індивідуальності та творчості. Вони можуть

бути створені художниками, дизайнерами, аматорами, і кожен може внести свою унікальну родючість у світ поштових мистецтв. Наприклад, листівки з ручним малюнком або графічними ілюстраціями відкривають необмежені можливості для виразу творчих ідей.

Почнемо з листівок, які, бувають більше арт-об'єктом, ніж звичайною послугою пошти. Дизайн листівок може бути дуже різноманітним – від класичного і консервативного до сучасного та експериментального. Наприклад, листівки із зображенням старовинних міських вуличок можуть створювати враження подорожі в минуле, водночас сучасні абстрактні дизайни можуть вразити оригінальністю та несподіваністю. Все ж, однією з основних особливостей сучасного дизайну є використання інноваційних технологій, що включає в себе використання комп'ютерної графіки, анімації, розширеної реальності та інших цифрових елементів.

Марки, з іншого боку, мають більше визначені стандарти і обмеження. Однак і тут дизайн відіграє важливу роль. Наприклад, при створенні марки для вшанування видатної особи, дизайнер повинен бути здатний передати її значення та внести елементи, які вказують на конкретний внесок цієї особи у історію або культуру. Добре спроектована марка може бути навіть маленьким шедевром мистецтва.

Сучасний дизайн також активно використовується для виразу соціальних та політичних поглядів. Це може бути відображено в агіт-книгах на листівках, політичних слоганах на марках або зображеннях, які підтримують певні громадські ініціативи, тобто поштові марки можуть підняти питання екології, прав людини чи рівності (Додаток А, рис. А.13).

Загалом, сучасний дизайн листівок та марок — це динамічний і різноманітний світ, де інновації та творчість відіграють важливу роль. Він відкриває нові можливості для виразу та спілкування, створюючи поштові

мініатюри, які здатні не лише передавати повідомлення, але і вражати, надихати та відображати сучасні цінності та ідеї.

Раніше ми згадували про розширену реальність, тож чому б і не розказати і про цей сучасний тренд. Однією з ключових особливостей цифрової інтерактивної пошти є можливість використання розширеної реальності (AR). AR дозволяє додавати віртуальні об'єкти, зображення та інформацію до звичайних поштових марок або листівок. Наприклад, ви скануєте марку своїм смартфоном, і на екрані з'являється анімація або віртуальний тур, пов'язаний з темою марки. Це робить пошту більш інтерактивною і захопливою.

Загалом, цифрова інтерактивна пошта розширює можливості традиційного поштового мистецтва, дозволяючи поєднувати в собі красу і традиції з інноваціями та взаємодією. Вона перетворює звичайну пошту в захопливий світ, де кожна марка чи листівка може розповісти вам історію, викликати емоції та навіть навчити чи познайомити вас з новими реаліями.

Остання інтерпретація сучасного дизайну це арт-марки та анімаційні мініатюри, вони представляють собою цікавий та сучасний аспект поштового мистецтва, де традиційні марки і листівки об'єднуються з сучасними мистецькими тенденціями та технологіями.

Арт-марки — це марки, марки, які виконані в індивідуальному мистецькому стилі. Вони можуть бути створені як видатними художниками, так і молодими творцями, арт-марки можуть включати дизайнерські ілюстрації, абстракції, графічні рішення, які виходять за рамки традиційних зображень. Тобто, художник може створити марку зі своїм унікальним малюнком, що відображає його власний стиль та індивідуальність.

Анімаційні мініатюри розширюють можливості звичайних поштових мініатюр. Вони можуть бути оживленими анімаціями, які додають додатковий рух та інтерактивність до марок чи листівок. Наприклад, марка зображає пташку, яка

може піднятися в небо чи співати, коли ви скануєте її за допомогою спеціального додатку на смартфоні.

Арт-марки та анімаційні мініатюри сприяють розвитку креативності та інновацій в поштовому мистецтві, вони дозволяють художникам та дизайнерам виразити свою мистецьку візію через поштові засоби комунікації. Також вони роблять отримання та відправлення листівок та листів більш цікавим та вражаючим досвідом для сучасної молоді [7].

1.4 Тенденції зростання затребуваності поштових мініатюр у сучасній культурній практиці

1.4.1 Поштові мініатюри у мистецьких виставках та галереях

Поштові мініатюри, як форма мистецтва, знайшли своє відображення в сучасних мистецьких виставках та галереях, де вони стають не лише засобом комунікації, а й важливим елементом сучасної художньої практики.

На мистецьких виставках та галереях поштові мініатюри часто виставляються як окремий жанр мистецтва. Це дозволяє художникам показати свою творчість в межах обмеженого простору листівки або марки. Художники можуть використовувати цей формат для вираження своїх ідей, створюючи мініатюрні шедеври, які привертають увагу глядачів.

Яскравим вітчизняним прикладом є художньо-меморіальний музей О. Осмьоркіна, де існує цікава колекція поштових конвертів і марок (Додаток А, рис. А.14).

Поштовхом же до формування музейної філателістичної колекції став випуск Видавництвом «Марка України» УДППЗ «Укрпошта» ювілейних конвертів «О. Осмьоркін. 1892–1953» в 2002 році до 110-ї річниці від дня народження художника та «Я. Паученко 1866–1914» в 2006 році з нагоди 140-річчя елісаветградського зодчого.

Згодом музейна збірка поповнилася вагомим і цінним дарунком — понад 120 художніх маркованих конвертів та листівок образотворчої тематики Пошти СРСР 1960-х-1980-х років передала до музею вдова відомого кіровоградського філателіста А. Звариша, який понад тридцять років колекціонував поштові марки найрізноманітніших тематик, був учасником міських, обласних та республіканських філателістичних виставок, в 1970-і роки очолював Кіровоградське міське філателістичне товариство.

Колекція, яка успішно експонується на різноманітних музейних тематичних виставках, завжди викликає неабияку зацікавленість пересічних відвідувачів, перед очима яких в поштових мініатюрах постають безсмертні творіння Мікеланджело, Леонардо да Вінчі і Тіціана, Мурільйо і Веласкеса, Пуссена і Ватто (Додаток А, рис. А.15).

Дивовижно філігранна техніка виконання цих репродукцій не залишає байдужим нікого і беззаперечно доводить, що поштові марки є творами образотворчого мистецтва.

В 2014 році музейна філателістична збірка поповнилася новими цікавими пам'ятними поштовими знаками краєзнавчої тематики із серії «Краса і велич України». Цю унікальну серію марок Укрпошта започаткувала в 2013 році, автор дизайну — художник О. Калмиков, її метою є презентувати пам'ятки історії, культури, архітектури, а головне, духовності нашої держави і передбачає вона випуск художніх поштових марок, конвертів першого дня і карт максимумів (листівок) [8].

Таким чином, поштові мініатюри у мистецьких виставках та галереях є важливим засобом для художників виразити свою творчість та взаємодіяти з глядачами у сучасному світі. Вони дозволяють розширити межі традиційного мистецтва та відкрити нові перспективи для художньої самореалізації.

1.4.1 Поштове мистецтво у сучасному маркетингу та рекламі

Варто зазначити, що поштові мініатюри стали надзвичайно цікавим та ефективним інструментом у сучасному маркетингу та рекламі. Вони дозволяють підприємствам та брендам виокремитися серед конкурентів та залучити увагу цільової аудиторії. Давайте розглянемо детально, як поштові мініатюри використовуються в маркетингових та рекламних кампаніях, із зазначенням прикладів:

1. Оригінальний рекламний матеріал. Поштові мініатюри надають можливість створювати унікальний та оригінальний рекламний матеріал. Наприклад, компанія може розробити серію поштових мініатюр, які відображають їхні продукти чи послуги у незвичайний спосіб. Такий матеріал відразу привертає увагу та запам'ятовується споживачами.
2. Поштовий маркетинг: поштові мініатюри використовуються для поштового маркетингу, де вони включаються в поштові листівки чи електронні розсилки. Це створює особистий та ефективний спосіб зв'язку із клієнтами та партнерами. Наприклад, ресторан може надіслати поштову мініатюру із зображенням нового меню та пропозицією на безкоштовну закуску під час першого візиту.
3. Колекціонування та лояльність. Поштові мініатюри можуть стати предметами колекціонування для клієнтів. Це створює можливість для компанії взаємодіяти зі своєю аудиторією на тривалому терміні та підтримувати їхню лояльність. Наприклад, маркетингова кампанія бренду одягу, яка розсилає поштові мініатюри із зображеннями модних вбрань та збірні картки зі знижками на кожен новий виріб.

4. Інтерактивність та QR-коди. Поштові мініатюри можуть бути поєднані із сучасними технологіями. Наприклад, вони можуть містити QR-коди, які ведуть до веб-сайту бренду, де клієнти можуть дізнатися більше про продукт чи послугу. Наприклад, магазин електроніки може створити поштову мініатюру з QR-кодом, який веде до відео огляду нового смартфона.

Усі ці приклади свідчать про те, як поштові мініатюри стали не лише креативними мистецькими творами, але і потужним інструментом у сучасному маркетингу та рекламі. Вони дозволяють компаніям спілкуватися зі своєю аудиторією та досягати ефективних результатів у просуванні своїх продуктів та послуг.

1.4.3 Популярність поштової живописі серед колекціонерів та художників

Поштові мініатюри вже давно визнані як цінний об'єкт колекціонування та джерело натхнення для художників. Вони стали не просто засобом комунікації, але й важливим артефактом культури, що привертає увагу колекціонерів та художників. Давайте розглянемо цей аспект більш докладно та розберемо приклади, як поштові мініатюри завойовують серця колекціонерів та надихають художників (Додаток А, рис. А.16).

Поштові мініатюри стали популярними серед колекціонерів, які цінують їхню історичну та художню цінність. Різноманітність стилів, технік та тем дозволяє колекціонерам формувати унікальні колекції, які відображають різні аспекти світового поштового мистецтва (Додаток А, рис. А.17). Наприклад, колекціонер може збирати поштові мініатюри з різних країн та епох, які відображають національну ідентичність та мистецьку спадщину, вказуючи на зміни в мистецтві та культурі.

Також поштові мініатюри слугують джерелом натхнення для художників. Вони можуть бачити у них виразність, деталізацію та унікальний характер, який

надихає їх на створення власних творів. Відтворення елементів поштових мініатюр у власних роботах дає художникам можливість поєднувати минуле з сучасністю. Поштові мініатюри служать стартовою точкою для творчих відкриттів.

Завдяки популярності серед колекціонерів та художників, поштові мініатюри зберігають свою актуальність та значення у сучасному мистецтві та культурному доробку. Вони виконують роль не лише засобу комунікації, але й важливого об'єкта, який об'єднує історію та сучасність, колекціонерів та художників, культурний спадок та творчий експеримент [7].

РОЗДІЛ II

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДИЗАЙНУ ФІЛАТЕЛІЇ ДЛЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1 Сучасні тенденції в дизайні за відтворення культурної ідентичності засобами філателії

Під час воєнного стану, коли йде боротьба не лише за свободу, ідентичність та територіальну цілісність, а саме за існування України як держави, дослідження історії становлення національного друкування марок як атрибуту державності, в контексті формотворчих засад української поштової марки, набуває особливого значення.

Філателія — колекціонування і вивчення знаків поштової оплати, до яких належать марки, етикетки, ярлики, різноманітні провізорії, поштові штемпелі (календарні та спеціальні погашення), штампи, а також конверти, поштові картки і листівки з цими знаками — надрукованими (так звані цілісні речі) або наклеєними (так звані цілі речі), інші види поштової документації [30]. Поштова марка як носій художньої та культурної цінності з філателістичного матеріалу сьогодні перетворюється на культурно-історичну пам'ятку і, незважаючи на глобальну діджиталізацію суспільства, інтегрується в майбутнє, популяризуючи минуле й сучасне суверенної України. Філателістичні матеріали щороку поповнюються новими надходженнями, у тому числі поштовими марками самостійної, вільної, європейської, демократичної України.

Відповідно до «Положення про знаки поштової оплати» під поняттям «поштова марка» ми розуміємо державний знак, виготовлений у встановленому законодавством порядку з зазначенням його номінальної вартості та держави, який є засобом оплати послуг поштового зв'язку, що надає національний оператор [31].

Як твори малих форм прикладної графіки, поштові марки є одним із чинників збереження й утвердження статусу державності, носієм культурної цінності, самобутності світоглядних і художніх традицій українського народу. Тому, дослідження поштових мініатюр сьогодні набуло особливої актуальності.

Основними джерелами інформації у галузі філателістичних новин і знань є часописи, бюлетені, каталоги марок, художніх та стандартних маркованих конвертів, повністок, спеціальних штемпелів тощо. Одним із «найстаріших» часописів, заснованих поза межами України, можна вважати «Der Ukraine-Philatelist» («Філателіст України»), що видавався німецькою мовою в Берліні протягом 1921-1923 і 1952-1998 рр. як орган Українського філателістичного товариства, заснованого німецькими філателістами, які у 20-ті та 40-і рр. ХХ ст. служили при німецьких військових частинах на українських землях та були свідками роботи тогочасної української пошти.

Філателісти Німеччини були зацікавлені марками з України тому що, на них був високий попит на світових філателістичних біржах. Особливо це відносилось до старих царських поштових марках з наддруками (офіційний штамп на марці) тризуба, які виготовляли для Київської, Катеринославської, Харківської, Одеської, Подільської, Полтавської та Херсонської поштових областей. На той же час існувала і проблема їх підробок.

Серед інших часописів, що впроваджували свою діяльність за межами України і тривалий час поширювали ретельно досліджену інформацію про стан розвитку філателії в Україні, слід зазначити «Der ukrainische Philatelist» («Український філателіст»). Часопис висвітлював події розвитку філателії у Галичині.

На території нинішньої України тоді діяла пошта СРСР. Цей факт, із одного боку сприяв збільшенню інтересу й попиту (зокрема, у Північній Америці та Європейських країнах) на філателістичну продукцію, пов'язану з Україною, з іншого – ускладнював її дослідження, опис, каталогізацію.

Активно пропагує українську філателію та нумізматику заснований СУФН у 1972 р. і періодичний бюлетень «Trident Visnyk» («Вісник тризуба»). Електронний формат бюлетеня дає змогу об'єднати колекціонерів українських матеріалів із усього світу, оперативно подавати філателістичні новини, популяризувати українську філателістичну продукцію

Крім часописів, існують паперові й електронні версії окремих філателістичних праць у форматах книг чи публікацій у періодичних виданнях, які висвітлюють окремі галузі та періоди розвитку філателії в Україні.

Перший випуск каталогу поштових марок України вийшов друком у 1997 р. за ініціативою громадської організації «Асоціація філателістів України» (АсФУ), Українського об'єднання поштового зв'язку «Укрпошта». Він містив зображення та опис державних поштових марок України 1918-1919 рр., марок Української Соціалістичної Радянської Республіки випуску 1923 р. та марки суверенної української держави 1992-1996 рр.

Українська школа друкування марок виникла лише в період національно-визвольної війни 1917-1920 рр., коли державотворчі процеси набули особливої інтенсивності. Центральна Рада Української Народної Республіки (УНР) надала українській мові статус державної, розробила і прийняла державну символіку (державний гімн, прапор, герб), створила власну грошову систему, до складу якої входили поштові марки [34, с. 23].

Перша українська серія марок як ознака державності країни з'явилася за ініціативи уряду УНР і була введена у поштовий обіг у липні 1918 р. із метою підтримки й організації поштової справи в Україні.

Авторами ескізів першої серії марок державної пошти УНР стали видатний український художник-графік Г. Нарбут і один з його учнів та послідовників А. Серeda. У цих традиціях дизайну українська поштова марка розвивалася до середини 1920-х рр. Про це свідчить фактично остання серія українських поштових марок, яка була випущена з метою збору коштів для боротьби з

наслідками голоду 1921-1923 рр. Це єдині марки з написом українською мовою, що були надруковані за весь радянський період. А протягом наступних років, зокрема у 1923 та 1932 рр., відбулися дві хвилі фізичного знищення поштових матеріалів і всіх створених українськими графіками ескізів (близько 120 оригінальних авторських рисунків) у зв'язку з начебто «завданням прогресивних ідейних засад філателії» [32, с. 31].

Далі на Україну очікував довгий і складний шлях відновлення української державності. Після офіційного виходу України зі складу СРСР (24 серпня 1991 р.) потреба у розробці й виготовленні власних українських марок стала вкрай важливою, оскільки вирішувало не лише питання поштової комунікації незалежної держави, а й засвідчувало саме існування незалежної, суверенної країни.

Оскільки на той час Україна ще не мала власного виробництва марок, перші їх випуски здійснювалися Австрійською державною друкарнею, московською друкарнею «Госзнак», канадською фірмою банкнотів у друкарні «Canadian Bank Note Company». Тільки 3 вересня 1994 р. в обіг надійшов перший знак поштової оплати вітчизняного виробництва – сувенірний блок «День Незалежності» з серії «Національні свята» (художник – В. Дворник), видрукуваний на Державному підприємстві «Поліграфічний комбінат «Україна» (Київ).

Блок пам'ятний — у філателії спеціальна форма видання знаків поштової оплати, надрукованих з полями на невеликому марочному аркуші. Разом з сувенірними марочними аркушами є філателістичним сувеніром, проте це не виключає можливості використовувати їх як знаки поштової оплати (на відміну від сувенірних листків) (див. рис. 2.1) [30].

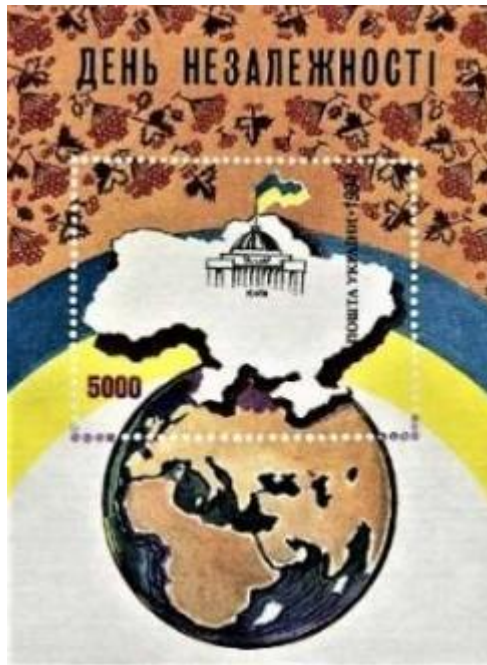

Рисунок – 2.1. Перший знак поштової оплати вітчизняного виробництва – сувенірний блок «День Незалежності» з серії «Національні свята», 1994 р.

Отже, дослідження історії становлення національного маркодрукуння дає змогу стверджувати:

- 1) Незважаючи на об'єктивні причини щодо деякого зниження виробничої потреби у філателістичній продукції, поштові марки залишаються певним засобом комунікації, носієм важливої соціальної, культурної інформації і, завдяки своєму місцю в історії державності, відіграють важливу роль у збереженні культурно-історичної спадщини людства.
- 2) Як твори малих форм прикладної графіки, поштові марки з філателістичного матеріалу сьогодні перетворюється на різновид культурно-історичної пам'ятки, української філателістичної спадщини і, незважаючи на глобальну діджиталізація суспільства, інтегруються в майбутнє, популяризуючи минуле й сучасне суверенної української держави.
- 3) Українські філателістичні матеріали щороку поповнюються новими надходженнями (див. рис. 2.2).

Рисунок 2.2 – Поштова марка 2022 р.

2.2 Культурна ідентичність Харківської області як провідна тематична палітра в харківській філателії

Харківська область — область на сході України. Розташована в етнокультурному регіоні Слобідська Україна в межах Придніпровської низовини. Обласний центр — місто-герой Харків. Харківську область було утворено 27 лютого 1932 року, коли ЦВК СРСР затвердив постанову IV позачергової сесії ВУЦВК від 9 лютого 1932 року про створення на території України п'яти областей [10].

Історія Харкова починається у 1654 році за часів великого князя І. Богуня. Під його правлінням була споруджена дерев'яна фортеця, що слугувала оборонною спорудою. І.Богун — видатний український військовий і державний діяч, козацький полководець часів Хмельниччини, соратник Б. Хмельницького, полковник подільський, згодом — кальницький і паволоцький. На честь нього у 2006 р. був виданий блок поштових марок Козацька Україна, І. Богун, І. Гонта, І. Сірко, І. Підкова (Додаток Б, рис. Б.1), а згодом, у 2007 р. була випущена монета (Додаток Б, рис. Б.2) [9].

Важливе місце в історії області посідає село Основа. Ці землі були заселені, як слобода, полковником Харківського козацького полку Ф. Донцем у другій половині 17-го століття. У 1713-му році вдова полковника Ф. Донеця продала маєток козацький старшинській родині Квіток, де у 1778-у роки народився Г. Квітка-Основ'яненко. український прозаїк, драматург, літературний критик і культурно-громадський діяч, засновник художньої прози та жанру соціально-побутової комедії в класичній українській літературі. Г. Квітка-Основ'яненко був ініціатором і організатором численних культурних заходів, літературних вечорів, де він сприяв об'єднанню митців, літераторів, музикантів та інших представників культурної еліти Харкова, активно пропагував українську мову та культуру через свої твори, лекції та громадську діяльність.

Його внесок у літературну та культурну сфери міста полягав у сприянні розбудові української ідентичності через слово та творчість, розширенні української культурної спадщини в Харкові та просуванні української мови й літератури серед місцевого населення (Додаток Б, рис. Б.3)

9 вересня 1920 року на базі ремонтних майстерень було створено "Державний авіаційний завод № 12" (Серійний завод "Антонов"), де розробили і побудували 1-й чотирьохмісний пасажирський літак К-1. Зараз авіа підприємство випускає літаки Ан-74 і Ан-140. Науковий внесок С.П. Корольова, великого ракетобудівника, який народився в Житомирі, але провів частину свого життя в Харкові, неоцінений. Його діяльність в області ракетобудування відобразила високий технологічний потенціал міста. На марці 1949 р. Харківщина зображена з картою повітряних ліній СРСР (Додаток Б, рис. Б.4)

23 березня 1923 р. в Харкові було організована товариство акціонерне товариство "Укрповітрошлях" - перша авіакомпанія України. Були відкриті перші пасажирські лінії Харків – Полтава, Київ - Харків. У 2001 році пошта випустила марку "Харківська область". Символом області були трактор, літак і панорама міста. У 2018 році випущено вже блок марок "Харківська область" , де були

марки з Майданом Свободи у Харкові, половецькі баби - у місті Ізюм, палац у селищі Шарівка поміщиків Ольховських, церква Всемилоствитого Спаса в маєтку Наталівка цукрозаводчика П. Харитоненка (талановитий архітектор О. Щусєв) (Додаток Б, рис. Б.5)

У XIX столітті Харків перетворився на культурний та освітній центр завдяки внеску видатних особистостей, таких як В. Каразін, Г. Квітка-Основ'яненко, Г. Сковорода, М. Лисенко. Їхня діяльність відобразила важливі аспекти культурного та освітнього розвитку міста [10].

Один із засновників Харкова, В. Каразін, мав значний вплив на становлення освітньої сфери. Заснувавши перший в Україні університет, він привернув увагу до Харкова як центру освіти.

Особистості, такі як, О. Крамаренко, активний прихильник української культури, також внесли свій вклад у формування національної свідомості міста. Його роль полягала у підтримці української мови та культури в умовах тиску радянського режиму.

Ці особистості, кожна в своїй галузі, відіграли значну роль у створенні унікальної ідентичності Харкова, допомагаючи визначати його як центр культури, науки та освіти в Україні [21].

Г. Сковорода, український філософ-містик, богослов, поет і педагог, письменник та поет XVIII століття, зробив значний внесок у культурне та освітнє життя не лише Харкова, але й всієї України. Він проживав у Харкові з 1750 по 1758 рік, де працював учителем у Києво-Могилянській академії. Його роботи і внесок в українську літературу та філософію були величезними [16].

Пам'ятник Г. Сковороді, встановлений на території Харківського національного педагогічного університету, був відкритий 28 вересня 2012 року. На жаль, цей символ культурної спадщини був зруйнований під час ракетного удару армії РФ у липні 2022 року, що призвело до трагічної загибелі сторожа та руйнування корпусу університету.

Г. Сковорода вшанований не лише в пам'ятках архітектури. Його поштові марки та монети свідчать про визнання його внеску в історію. Марка, випущена 29 листопада 1972 року, відзначала 250-річчя від дня народження філософа. У 1996 році була випущена срібна ювілейна монета номіналом 1 000 000 карбованців, а у 1997 році — поштова марка, що використовувала скульптурне зображення Сковороди [16].

Г. Сковорода писав філософські твори, вірші та праці з морально-етичної та релігійної тематики, які мали значний вплив на культурний та інтелектуальний розвиток міста. Його ідеї про глибинну людську мудрість, гуманізм та духовні цінності знайшли відгук у серцях читачів та вплинули на формування світогляду багатьох поколінь.

Г. Сковорода також відомий своїми педагогічними здібностями та здатністю надихати студентів на поглиблення знань та самовдосконалення. Його вчення та інтелектуальний внесок стали важливим складником ідентичності та культурної спадщини країни [27].

М. Лисенко, український композитор, диригент і музичний діяч, також має значний внесок у музичну культуру Харкова. Він був одним з найвидатніших постатей української музичної історії.

М. Лисенко народився та провів значну частину свого життя в Харкові, де його талант та вплив виявилися важливими для музичного життя міста. Він був основоположником української академічної музики, створивши власний музичний стиль, який віддзеркалював національну ідентичність [11].

Він присвятив багато свого життя розвитку музичної освіти та культури в Харкові. Він був засновником Харківської консерваторії, де віддавав свої знання та досвід молодому поколінню музикантів. Його творчість, особливо в галузі опери, займає важливе місце в українській музичній спадщині. М. Лисенко був патріотом України і пропагандистом української музичної культури, що робило його внесок у Харків та українську музичну спадщину взагалі надзвичайно вагомим.

У слободі Осинівка, біля Чугуєва, народився І. Рєпін, видатний проукраїнський художник, живописець, член товариства пересувних художніх виставок, академік імператорської академії мистецтв. Він зробив вагомий внесок у розвиток культури та мистецтва в Україні. І.Ю. Рєпін перебував у Харкові протягом 1890-х років, де працював над рядом своїх картин. Він створив величезну колекцію полотен, в тому числі і «Запорожців», що стало однією з його найвідоміших робіт. У цей період він також викладав в Харківській художній школі [14].

Його присутність у Харкові важливою мірою підтримала розвиток художньої культури міста. Його вплив на мистецтво та стиль живопису залишився помітним у культурному спадщині Харкова. Такий визначний митець приніс свій внесок у розвиток художньої сцени міста та поглиблення культурного обміну в цьому регіоні.

О. Вишня, відомий український письменник і гуморист, мав великий вплив на літературну та культурну сцену Харкова. Його творчість, особливо у гумористичній літературі, відображала дух та настрої міста того часу.

О. Вишня працював над своїми виставами та творами в Харкові, де його гумор та сатира віддзеркалювали та коментували події, що відбулися в суспільстві. Він створював свої вистави, які знімали гострі суспільні питання, використовуючи гумор як засіб виразу [12].

О. Вишня активно сприяв розвитку театральної сцени Харкова, привертаючи увагу до української літератури та культури через свої вистави та твори. Його творчість відіграла значну роль у виробленні українського національного гумору та літературної спадщини, вносячи своєю роботою до культурного обличчя Харкова та України загалом.

О. Гончар, видатний український письменник, публіцист, діяч культури та громадський діяч, мав великий внесок у розвиток культурного та літературного життя не лише Харкова, а й всієї України.

Під час свого перебування у Харкові в період 1920-х років, О. Гончар вивчав на філософському факультеті Харківського університету. Тут він був активним учасником літературного життя, займався літературною діяльністю та вивчав питання філософії.

У своїх літературних творах, статтях есе та публіцистиці О. Гончар розглядав різні аспекти української культури, історії та національної ідентичності. Його праці віддзеркалювали важливі аспекти української культури та сприяли її розвитку.

О. Гончар також був співзасновником та активним учасником літературно-художнього об'єднання «Плуг», яке активно сприяло розвитку української літератури та мистецтва в Харкові.

Його робота в галузі літератури та культури відіграла важливу роль у формуванні культурного обличчя Харкова як центру української інтелектуальної еліти та в українській літературі загалом.

Л. Курбас, український режисер, актор та театральний діяч, відіграв значну роль у культурному житті Харкова. У період між двома світовими війнами його театральна діяльність в місті була ключовою. Він очолив Харківський академічний театр драми, котрий став платформою для новаторства в театральній сцені [10].

Л. Курбас зробив революційні зміни в театральне мистецтво, звертаючи увагу на експериментальні та новаторські підходи до режисури, сценографії та акторської гри. Він сприяв розвитку авангардного театру, створюючи вистави, що вражали аудиторію своєю сміливістю й експресивністю. Він також активно підтримував театральне співтовариство, організовуючи майстер-класи, розмови та презентації, які надихали інших творчих особистостей міста.

Його діяльність була направлена на зміну способу, яким мистецтво сприймалося та відтворювалося в Харкові, вносячи величезний внесок у розвиток театральної культури міста.

Серед сучасних героїв та видатних осіб Харкова можна відзначити О. Пінчук — директорка Харківського музею мистецтв. Вона активно працює над розвитком та просуванням художньої культури в місті, сприяє розумінню його історії через мистецтво.

Серед сучасних героїв-військових міста Харків варто виділити О. Чернявського. Він український військовий, Герой України, був командиром взводу 28-ї окремої механізованої бригади Збройних сил України та загинув у бою за незалежність України у 2015 році. Його героїчність та самопожертву визнано найвищим ступенем відзнаки [20].

На жаль, багато військових віддали своє життя захищаючи не лише Харків, але й всю Україну від загрози зовнішньої агресії. Багато з них працюють на «гарячих точках», надзвичайно важливих для оборони країни, ризикуючи життям у складних умовах. Імена багатьох з цих героїв часто залишаються невідомими для загальної громадськості. Вони тихо продовжують свою службу, виконуючи важливі завдання та ризикуючи в ім'я безпеки України. Їхні вчинки і самопожертва заслуговують на визнання та повагу, а їхні імена мають бути відомими, як символи відваги та самопожертви на захист країни [8].

2.3 Особливості дизайну та аналіз аналогів поштових мініатюр з присвятами видатним діячам Харківщини

Аналіз аналогів та прототипів є важливим етапом у розробці будь-якого проєкту. Він допомагає зрозуміти, які вже існують рішення на ринку, визначити їхні переваги та недоліки, а також виявити можливості для покращення чи новаторські ідеї.

Розглянемо вже існуючі поштові мініатюри, які присвячені видатним особистостям для виявлення аспектів на які необхідно звернути увагу.

Виокремимо переваги та недоліки того чи іншого продукту, які слід врахувати у подальшій роботі над поштовими марками.

З нагоди 300-річчя від дня народження Г. Сковороди, Укрпошта випустила особливу марку, яка присвячена великому українському філософу та мислителю (Додаток Б, рис. Б.6). На одній поштовій марці поштового блоку відтворили малюнок письменника – фонтан "Нерівна всім рівність". На другій марці блоку зображено портрет Г. Сковороди, а на полях блоку – факсиміле філософа та зображення янголів. Марка виглядає яскраво завдяки ефективному використанню кольорових акцентів. Поєднання монохромних відтінків. Використання символіки янголів надає події особливого характеру та додає урочистості. Янголи є ототожненням чистоти, духовної краси та сили. Вони створюють неповторний ефект, надаючи цій події особливої значущості та глибини (Додаток Б, рис. Б.6).

Наступна марка, яку ми розглянемо, приурочена Миколі Лисенко та випущена у 1992 році. Композиція марки є класичною та складаються з орнаментів на тлі, портрету на першому плані та включає текстові елементи (ініціали композитора, номінал, вид поштового збору, пояснення до малюнка) (Додаток Б, рис. Б.7).

Давайте розглянемо сучасну філателію на прикладі марки "Федір листоноша", яка присвячена темі "Давні поштові маршрути". Ця марка взяла участь у міжнародному конкурсі, де посіла друге місце. Листоноша Федір Фекета працював на пошті у своєму рідному селі Тур'ї Ремети. Протягом 30 років щоденно пройшов практично 30 км до Ужгорода і назад, не взираючи на погодні умови та пору року, доставляючи пошту."

Композиційно, марка розділена на три частини. Перша частина представляє ранок, друга - головного героя, а третя - ніч. Ця структура передає відданість героя своїй справі, що він був готовий працювати і в день, і в ночі. Авторка в своїй роботі використовує орнаменти, які характерні для закарпатського регіону, а також

національне вбрання, щоб придати колорит та автентичність поштовій мініатюрі. (Додаток Б, рис. Б.8).

Вшанування видатних діячів для міста — це не лише збереження історії, але й спосіб вдячності за їхній внесок. Це стимул для розвитку, виховання молодого покоління та підтримка культурного розвитку міста. Пам'ять про них не лише відображає минуле, а й визначає шлях для майбутнього, спонукаючи до подальших досягнень та змін для блага громади.

Україна багата різноманітними пам'ятниками: історичними, культурними, архітектурними та символічними. Кожен з них віддзеркалює важливі події, видатних людей чи культурну спадщину. Це пам'ятки, що зберігають історію, відображають мистецтво та символізують національну гордість. Вони є не лише об'єктами пам'яті, але й символами культурного багатства та важливого елементу культурної спадщини, який об'єднує країну та відображає національну ідентичність [14].

Засвідчення пам'яті героїв виявляється через різноманітні способи. Випуск поштових марок є одним з них. Ці люди внесли вагомий внесок у розвиток культури, мистецтва, освіти та соціального розвитку Харкова, сприяючи його визнанню та розвитку в сучасному світі.

Як було розглянуто вище, Харків має дуже багато видатних історичних постатей, і нині підтримка цих діячів вимагає системного підходу та використання сучасних технологій. Фінансова підтримка є першочерговим завданням — створення фонду для фінансування культурних ініціатив та отримання грантів від різних джерел дозволяє забезпечити стабільність та ресурси для реалізації проектів [23].

Організація фестивалів та виставок, присвячених пам'яті видатних особистостей, створює можливість для громади відчувати та оцінити внесок цих

людей, а лекції та освітні заходи дозволяють розкрити більше аспектів їхнього життя та досягнень.

Однак використання інновацій та сучасних підходів може значно покращити ефективність цих заходів. Віртуальні тури, електронні ресурси, спільноти в соціальних мережах, інтерактивні виставки та ігри, подкасти та відеоконтент — це всі можливості, які можуть зробити історію та спадщину міста більш захопливою та доступною для всіх. Застосування QR-кодів та розширеної реальності вносить нові динамічні елементи та дозволяє користувачам більше взаємодіяти з історичним середовищем.

Такий комплексний підхід сприяє не лише збереженню та вшануванню видатних діячів, але й створює платформу для активної участі громади у розвитку культурного середовища міста.

2.4 Роль дизайну візуалу поштових мініатюр у формуванні патріотизму та ідентичності українців

Поштові мініатюри мають важливе значення у формуванні патріотизму та національної ідентичності через культурну пам'ять та вшанування видатних постатей. Вони не лише створюють зв'язок між минулим та сучасністю, а й відображають вагому спадщину діячів у контексті місцевої історії. Ці мініатюри стимулюють відчуття гордості за спадщину та традиції, що сприяє формуванню національної самосвідомості та розумінню важливості культурного досвіду [15].

Створення поштових мініатюр, які представляють різноманітних діячів, є виявом вірності та поваги до їхнього внеску в культурне життя. Це надає можливість молодому поколінню відкривати історію та цінність національних лідерів, спонукаючи до подальшого вивчення та розвитку культурних традицій.

Отже, поштові мініатюри допомагають зберегти та розповсюдити знання про національних героїв, що позитивно впливає на формування патріотичних почуттів та національної свідомості в суспільстві.

РОЗДІЛ III

РОЗРОБКА ДИЗАЙНУ ПОШТОВИХ МІНІАТЮР З ВИДАТНИМИ ДІЯЧАМИ ХАРКОВА

3.1 Проектні заходи з формування концепції поштових мініатюр з видатними діячами Харкова

Створення концепції мініатюр для вшанування видатних діячів Харкова — це важливий процес, що враховує значення та унікальність кожної постаті. Перед початком роботи над дизайном марок, було виконано наступні етапи: дослідження історії поштового мистецтва, філателії, визначення видатних діячів Харківської області.

Процес подальшої роботи передбачає пошук проектного образу, визначення композиційного варіанту марки для досягати оптимального вигляду та виразності; розробка дизайн-пропозиції, кольоро-фактурне вирішення.

Головна ідея проекту — створення графічного продукту, який представляє ексклюзивну форму та можливість увіковічнити та привернути увагу до митця в межах держави та поза її кордонами. Це можливість показати як саме сучасна креативна форма графічного дизайну у форматі поштової мініатюри дає можливість популяризувати визначні надбання сучасних та минулих століть, створюючи нове, базоване на новітніх технологіях та образно-естетичних тенденціях.

Важливим етапом в роботі над будь-яким проектом є визначення цільової аудиторії. Цільова аудиторія користувачів поштових марок доволі різноманітна та включає широкий спектр людей. Щоб точніше визначити цільовий сегмент, були враховані різні аспекти, а саме: географічні, демографічні, психологічні.

Основним сегментом є колекціонери марок, філателісти, бренд-менеджери та підприємці, а також приватні особи та організації, яким потрібна поштова комунікація.

Колекціонери марок — люди, які досліджують та збирають різні типи і дизайни поштових марок. Вони можуть бути зацікавлені у придбанні різноманітних видавничих серії для своєї колекції.

Філателісти - спеціалісти у галузі філателії. Вони вивчають і досліджують поштові марки з точки зору їх історичного значення, культурного контексту та художнього виконання.

Бренд-менеджери та підприємці - використовують поштові марки для просування своїх брендів та продуктів. Вони можуть створювати власний дизайн марок, які використовуються для реклами, подарункових наборів або лояльності клієнтів.

Приватні особи та організації - використовують поштові марки для надсилання листів, поштових пакетів або рекомендацій. Це можуть бути будь-які люди або організації, яким потрібна зручна і надійна форма комунікації.

Серед потенційних користувачів поштових марок виступають міжнародні товариства, які займаються колекціонуванням, організацією виставок, створенням каталогів.

Проаналізувавши демографічний фактор, визначається, що основною аудиторією проекту є люди середнього вікового діапазону від 25 до 45 років. Вони цінують продукти, які поєднують традиційність із сучасністю та надають перевагу речам зручним у використанні. Поштові марки дають користувачам гнучкість в оплаті вартості пересилання.

3.2 Організація дизайн-пошуків стилістичного рішення для серії поштових мініатюр

Невід'ємним процесом при розробці дизайн-проекту є пошук стилістичного напрямку, гармонійної та цілісної композиції.

Так як ця серія марок створена на честь вшанування видатних особистостей, то вона має передавати усю значущість, спогади про людину, яка на ній зображена, викликати відчуття патріотизму та єдності. На ній можуть відображатись національні символи та предмети, які асоціюються з людиною та її діяльністю.

Для дизайн-пропозиції було обрано такий стиль в графічному мистецтві, як гравюра, але не у класичному розумінні цієї техніки, а його інтерпретація у комп'ютерній графіці.

Класична гравюра створюється шляхом контрастного друку з рельєфних поверхонь або через трафарет. Кожен відбиток з друкарської форми є унікальним авторським твором. Процес створення гравюри вимагає високого рівня майстерності і вміння втілити деталі, тіні, та виразність в обмеженому просторі. Це високотехнічна мистецька форма, де вправи і вміння художника визначають якість та естетичний вигляд кожного виробу.

Завдяки постійному розвитку технологій і впровадженню різноманітних комп'ютерних програм, сучасні художники мають можливість відтворювати різноманітні прикладні види мистецтва у сфері комп'ютерної графіки. Це

відкриває широкі горизонти для творчого виразу, дозволяючи створювати вражаючі та інноваційні твори, які раніше були можливі лише у традиційних формах мистецтва. Використання сучасних інструментів і програм дозволяє художникам перетворювати свої ідеї в віртуальну реальність та розширює можливості творчого вираження у світі комп'ютерної графіки.

Відповідно до створеної концепції розроблений мудборд та ескізи, які можна розглянути на рисунку (Додаток В, рис. В.1).

3.3 Етапи розробки дизайн-проекту зі створення персоналізованої філателії для міста Харкова

На попередньому етапі було визначено концепцію та стилістичні особливості, тож наступний етап технічна реалізація проекту.

Марка — це продукт поліграфії, тому припускає подальший друк. Таким чином макет створено з урахуванням всіх особливостей для коректного друку.

Кольоровий режим — СМУК, цей режим використовується для уникнення проблем із змішуванням кольорів при друку. У гравюрі, як правило, використовуються чорний та білий кольори, або відтінки сірого. Однак для надання поштової мініатюрі колориту використовується аналогова гармонія, яка включає в себе поєднання від двох до чотирьох-п'ятьох суміжних кольорів, враховуючи їх відтінки та тони. У результаті палітра проекту має природну гаму, (#594838, #6c4f1f, #5b2918, #575734, #d7b79d, #e3ab5b, #c9b569, #b2bc90, #bdc2cb) (див. рис.3.2) що надає зображенням теплоти, балансу та натуральності. Для дизайну кожної поштової марки обрано два кольори, колір фону та колір самого зображення.

Рисунок 3.2 – Кольори проекту

Основний шрифт — Kyiv Region Type, це оригінальний вільний шрифт. Kyiv Region Type поєднує в собі давню історію та авангардні експерименти. Форми півуставу та скорописів, характерні для часів Київської Русі та українського бароко, поєднуються з конструктивізмом ХХ століття, який через сто років знову стає модним. Це сучасний геометричний шрифт без засічок зі штрихами, альтернативами, лігатурами та історичними формами, який можна вдало використовувати як в історичному контексті для написання текстів церковнослов'янською мовою, так і в сучасному дизайні.

Artifakt Element — другорядний шрифт. Він стриманий та усі лінії мають однакову ширину. Ці шрифти гармонійно взаємодіють та відмінно поєднуються, створюючи дизайн, який виражає як старовинний, так і сучасний вигляд одночасно (див. рис. 3.3).

Швидка буга лисця перестрибує ледачого пса

Рисунок 3.3 – шрифт Kyiv Region Type та Artifakt Element

В процесі створення проекту були проведені такі дії:

- ретельний відбір фотографій діячів, оскільки портрет є основою всієї композиції. Зазначено, що надзвичайно мало фотографій гарної якості видатних особистостей, що датуються 18-19 століттям, збереглося до наших днів. Обрані фото підлягалися тоновій корекції для нормалізації балансу між світлими та темними ділянками та подальших маніпуляцій у програмі Adobe Photoshop;
- з відредагованих фотографій за допомогою галереї фільтрів та їх налаштування створено ефект гравюри. Лише використання фільтрів не дозволяє досягти бажаного результату, тому деталі портрету підмальовувалися, а також вносилися додаткові елементи для покращення вигляду;
- групування зображень в єдину композицію з текстом, накладання масок кольору, текстур;
- створення мокапів для надання можливості глядачу побачити, як буде виглядати дизайн в реальному вигляді. Такий макет створюється на основі фотографії продукту і складається з шарів. Додано тіні, текстури.
(Додаток В, рис. В.2).

ВИСНОВОК

У магістерській роботі «Розробка серії поштових мініатюр як засіб вшанування видатних діячів міста Харкова» було проведено комплексне дослідження та розроблено серію мініатюр, присвячених ключовим фігурам міста.

На основі дослідження та аналізу джерельної бази було визначено актуальність даної теми, сформульовано предмет та об'єкт дослідження. Проаналізовані основні тенденції та чинники становлення символіки та особливості дизайну поштових мініатюрах. Основною метою було вшанування спадщини та внеску видатних особистостей у розвиток культури, науки та мистецтва міста.

Процес розробки дизайн-проекту передбачав проходження певних етапів. Створення дизайн-пропозиції, формування єдиного стилістичного рішення та системи візуальних образів, технічну реалізацію через графічні програми.

Завдяки цій серії мініатюр створено візуальний артефакт, який висвітлює важливість і спадщину видатних особистостей для міста Харкова. Це є не лише вшануванням, а й сприяє підтримці патріотизму та національної самосвідомості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берд М., 100 ідей, що змінили мистецтво / ред.: М. Ільницька, Я. Цимбал ; пер. з англ. О. Українець, К. Дудка. ArtHuss, 2018. 216 с. (дата звернення: 03.08.2023).
2. Друга світова війна: перемога чи поразка України?
URL: <https://dn.gov.ua/news/druga-svitova-vijna-peremoga-chi-porazka-ukrayini> (дата звернення: 09.08.2023).
3. Знаки поштової оплати України. 2006. *Українська Вікіпедія*.
URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Знаки_поштової_оплати_України_2006 (дата звернення: 01.09.2023).
4. Чир Н. та ін. Інформаційно-рекламний потенціал поштових відправлень як елемент популяризації туризму. *Рекреаційна географія і туризм* : Наук. зап. № 2, 2019. С. 116-119. (дата звернення: 10.09.2023).
5. Харків URL: <https://kharkivoda.gov.ua/pro-oblast/43005> (дата звернення: 10.09.2023).
6. Історія Харкова. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 01.10.2023).
7. Інформаційно-аналітичний центр Євро Харків.
URL: <https://euro.kharkiv.ua/den-geroyiv-vshanuvannya-pamyati-vsih-za>
(дата звернення: 15.10.2023).
8. Історичний нарис. Офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету.
URL: <https://www.city.kharkiv.ua/uk/o-xarkove/istoriya/istoricheskij-ocherk.html> (дата звернення: 5.10.2023).
9. Історія Харкова. *Українська Вікіпедія*. (дата звернення: 15.10.2023).
10. Медведик П. Курбасові весняні вечори. До 100-річчя від дня народження О. Курбас. 1987. (дата звернення: 5.10.2023).

11. Степаненко Н. Наш велетень, наш величний кобзар Микола Лисенко у спогадах і думках редактора часопису Рідний Край Олени Пчілки. *Рідний край*, 2014. С. 151-157. (дата звернення: 5.10.2023).
12. Губенко-Маслюченко В., Журавський А. Про Остапа Вишню: спогади. Київ, 1989. 334 с. (дата звернення: 25.10.2023).
13. Пам'ятки архітектури національного значення Харківської області. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Пам'ятки_архітектури_національного_значення_Харківської_області (дата звернення: 25.10.2023).
14. Вовк О. Ілля Репін і Харківський університет. 2016. (дата звернення: 26.10.2023).
15. Сковорода Григорій Савич. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Сковорода_Григорій_Савич (дата звернення: 15.11.2023).
16. При свічках, з 3D інсталяціями і в арт-пабі: як в Україні святкують ювілей Григорія Сковороди. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2022/12/3/251643> (дата звернення: 15.11.2023).
17. Формування української ідентичності у міському середовищі: історія та сучасність. Wilson Center. URL: <https://www.wilsoncenter.org/event/formuvannya-ukrayinskoji-identichnosti-u-miskomu-seredovishchi-istoriya-ta-suchasnist> (дата звернення: 15.11.2023).
18. Харків. Визначні пам'ятки Харкова, музеї, готелі. Місто України – національний вибір. 2023. URL: <https://mistoua.com.ua/kharkov> (дата звернення: 15.11.2023).
19. Чому Харків український? – Український тиждень. Український тиждень. URL: <https://tyzhden.ua/chomu-kharkiv-ukrainskuj> (дата звернення: 15.11.2023).
20. Як з'явився Харків: п'ять версій походження міста. URL: <https://tourcenter.kh.ua/uk/node/1199> (дата звернення: 15.11.2023).
21. Ukrinform. Пам'ять автора монумента Батьківщині-матері вшановують у Харкові. Укрінформ – актуальні новини України та світу. URL:

- https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/1354725-pamyat_avtora_monumenta_batkivshchini_materi_vshanovuyut_u_harkovi_1729139.html (дата звернення: 16.11.2023).
22. Традиційна культура в умовах глобалізації: сучасний дискурс щодо збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини. Матеріали науково-практичної конференції. Харків, 2017. 360 с. (дата звернення: 18.11.2023).
23. Підгородецька І., Тихоненко В. Гендерний чинник у формуванні топонімії Харкова на тлі євроінтеграції. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Київ, 2022. С. 105-111. (дата звернення: 18.11.2023).
24. Гриценко З. Роль харківської регіональної еліти у конструюванні української ідентичності у пострадянську добу. *Zaporizhzhia Historical Review*, 2021. С. 274-279. (дата звернення: 18.11.2023).
25. Іволгін В. Старий Харків : нариси. Харків. Державне видавництво України, 1929. 31 с. (дата звернення: 22.11.2023).
26. Бакай Ю. Вшанування пам'яті видатного українського педагога Григорія Сковороди у ХХ столітті (за архівними матеріалами) до 295-річчя з дня народження. Традиційна культура в умовах глобалізації : сучасний дискурс щодо збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини. Харків, 2017. С. 9-12. (дата звернення: 25.11.2023).
27. Хмельковский Л. Краса і велич України: Спроба філателістичного дослідження. Львів, 2022. 272 с.
28. Філателія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 01.12.2023).
29. Положення про знаки поштової оплати. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0553-10> (дата звернення: 25.11.2023).
30. Левітас Й., Басюк В. Все про марки. Київ, 1975. 239 с. (дата звернення: 27.11.2023).
31. Кузьменко Г., Задніпрський Т. Поштові марки, як ознака державності та культурно історичне надбання України. АРТ-платФОРМА, 2022. 145 с. (дата звернення: 27.11.2023).

32. Oriekhova, S. Ukrainian postage at the time of the Liberation Struggles in 1918-1920: historical narrative of national stamp publishing. *Skhid*, 2019. № 6 (164). С. 23-31.(дата звернення: 27.11.2023).
33. Климчук А. Українська філателістична преса. Львівське обласне товариство асоціації філателістів України. 2012. (дата звернення: 27.11.2023).
34. Бехтір В., Нарбут Г., Середа А. – творці перших українських марок. *Філателія України*, 2003. № 4. (дата звернення: 27.11.2023).
35. Всесвітня поштова конвенція. URL: https://ips.ligazakon.net/document/mu12298?an=16&ed=2012_10_11. (дата звернення: 27.11.2023).
36. Іванець А., Губський С. Виставка на честь сторіччя випуску перших марок Української держави. *Українознавство: Науково-дослідний інститут українознавства*, 2018. С. 204-205.(дата звернення: 27.11.2023).
37. Укладач Середа М., Каталог маркованих конвертів України 1991-2003. *Видавництво «Марка України»*. Київ, 2004. 192 с. (дата звернення: 30.11.2023).
38. Мулик Я. Поштові марки України 1918-2019. *Каталог. Видавництво «Коло»* Дрогобич, 2020. 365 с. (дата звернення: 30.11.2023).
39. Радомська В., Головата О. Графічний дизайн в українських поштових марках. *Scientific Collection «InterConf»*. 2020. № 2. Arts, Cultural Studies and Ethnography. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/5847>. (дата звернення: 30.11.2023).
40. Bulat J. Illustrated Postage Stamp History of Western Ukrainian Republic 1918-1919. New York, Yonkers: Philatelic Publications, 1973. 97 с. (дата звернення: 30.11.2023).
41. Fedyk G., Kuzych I. Handbook of Modern Ukrainian Philately: A Catalog of Stamps, Stationery, and Cancellations 1991-2000. Springfield, Virginia, 2002. 227 с. (дата звернення: 30.11.2023).

42. The Ukrainian Underground Post. LITOPYS UPA. V.47. Toronto L'viv Published by "Litopys UPA". 2009. (дата звернення: 30.11.2023).
43. Harford T. 50 Things That Made the Modern Economy. The Penny Post revolutionary who transformed how we send letters. NEWS BBC, 2019. (дата звернення: 5.11.2023).
44. Ожигова О., Решетняк Т. Поштові марки України. Київ, 2006. 110 с. (дата звернення: 5.11.2023).
45. Щокін В., Головатий М., Гайченко В. Видатні постаті України : біографічний довідник. Київ, 2004. 872 с. (дата звернення: 7.11.2023).
46. Орехова С. Міжнародні відносини поштового адміністратора України в умовах глобалізації. Україна у світовому історичному просторі : зб.матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., Маріуполь, 2016. С. 153-156. (дата звернення: 8.11.2023).
47. Про поштовий зв'язок: закон України від 04 жовтня 2001 року № 2759-III Відомості Верховної Ради. 2001. № 6. 39 с. (дата звернення: 8.11.2023).
48. Про зв'язок: закон України від 16 травня 1995 року № 160/95-ВР // Відомості Верховної Ради, 1995. № 20. 143 с. (дата звернення: 10.11.2023).
49. Бокарева Ю. Символічне навантаження поштової мініатюри як об'єкту графічного дизайну. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*, 2007. С. 3-6. (дата звернення: 10.11.2023).
50. Бокарева Ю. "Ексклюзивні поліграфічні можливості на поштових марках." *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*, 2008. С. 12-16. (дата звернення: 10.11.2023).

ДОДАТОК А

Історія розвитку поштових мініатюр та роль у культурі

Рисунок А.1 – Сторінка з датованого Х століттям Корану з Північної Африки, написаного на пергаменті куфічним письмом

Рисунок А.2 – Чорнильний малюнок вівці й кози китайського вченого і державного діяча Чжао Менфу (1254–1322 рр.)

Рисунок А.3 – До дня народження Лесі Українки «Укрпошта» випустить конверт з портретом поетеси у стилі поп-арт

Рисунок А.4 – Укрпошта випустила 12 аудіолистівок про українських героїв та героїнь

Рисунок А.5 – Арт листівка «МАРКИ – ЦЕ КРУТО!»

Рисунок А.6 – Виконані в однаковому стилі дві новорічні марки «З Новим роком!» та «З Різдвом Хрестовим!»

Рисунок А.7 – Старовина гравюра. Кобзар і Лірник, 1884 р.

Рисунок А.8 – Літографія малюнок (22x34), 1893 р.

Рисунок А.9 – Зчіпка «Історія війська в Україні»

Рисунок А.10 – Серія «Краса і велич України»

Рисунок А.11 – Зчіпка »День Святого Миколая»

Рисунок А.12 – Болгарія серія марок (Картини Леонардо да Вінчі, живопис), 1980 р.

Рисунок А.13 – Цифрові технології у поштовому мистецтві

Рисунок А.14 – Експонат музею, конверт поштовий «Державний Ермітаж», 1970 р.

Рисунок А.15 – Експонат музею, конверт поштовий «500 років з дня народження Мікеланджело», 1975 р.

Рисунок А.16 – «Британська Гвіана» (British Guiana 1c magenta), найдорожча марка у світі
вартістю в \$9,48 млн

Рисунок А.17 – Марка «Святий грааль» (The Benjamin Franklin Z Gril),
вартістю в \$3 млн.

ДОДАТОК Б

Культурна ідентичність Харківської області

Рисунок Б.1 – Україна. 2006 р. Блок поштових марок Козацька Україна

І. Богун, І. Гонта, І. Сірко, І. Підкова

Рисунок Б.2 – Пам'ятна монета «Іван Богун» номіналом 10 гривень випущена в обіг 6 вересня 2007 р. (реверс.)

Рисунок Б.3 – Марка Г.Ф. Квітка-Основ'яненко Укрпошти 2003 р.

Рисунок Б.4 – Марка. Харківщина 1949 р.

Рисунок Б.5 – Блок марок "Харківська область" 2018 р.

Рисунок Б.6 – Марка до 300 р. від дня народження Г. Сковороди

Рисунок Б.7 – Марка на честь М. Лисенка

Рисунок Б.8 – марки "Федір листоноша"

ДОДАТОК В

Розробка поштових мініатюр

Рисунок В.1 — Ескіз поштової мініатюри із зображенням Г.С. Сковороди та мудборд

Рисунок В.2 — Оформлення марок